1–2 aplinkoje iki 40 cm gylio yra susiformavęs XIX–XX a. sluoksnis, kuris užpiltas ant degėsių, žyminčių XIX–XX a. pradžioje (?) sklype vykusį gaisrą. 0,4–2,3 m gylyje fiksuoti XV–XVIII a. horizontai. Seniausi iš jų (XV–XVI a. (?)) užfiksuoti šurfe 1, 0,8–1,9 m gylyje.

15 Vytauto Street

The investigation at 15 Vytauto Street in Trakai comprised 3 test pits (4.5 m² in total) and a field survey (382 m² in total). Test pits 1–2 identified a 19th–20th-century backfill, up to 40 cm in depth, that overlaid a burnt layer which was evidence of a blaze that tore through the site at the end of the 19th or start of the 20th century. Horizons spanning the 15th–18th centuries were recorded at a depth of 0.4–2.3 m (Fig. 2–3). The oldest of these (15th–16th centuries (?)) was identified in test pit 1, at a depth of 0.8–1.9 m (Fig. 1). The excavation yielded fragments of domestic pottery typical of the 15th–18th centuries, a piece of a pot-shaped (?) stove tile, and cattle, sheep or goat, and pig bones.

UKMERGĖ

Birutė Lisauskaitė

Tyrimai Ukmergėje

2023 m. archeologiniai tyrimai vykdyti Ukmergės senamiesčio (UK 17116), Ukmergės senojo miesto vietos (UK 2990) teritorijoje, Darbininkų gatvės atkarpoje, įrengiant lietaus nuotekų tinklus, apie 700 m² ploto skvero, esančio Ukmergės miesto centrinėje dalyje, Vilniaus ir Vytauto gatvių sankirtos PR pusėje teritorijoje ir Gruodžio 17-osios, Gružų, Lelijų ir Nuotekų gatvėse įrengiant gatvių apšvietimo tinklus.

2005 m. sklype Darbininką g. 19 planuojamo gyvenamojo namo statybos vietoje R. Jarockis ištyrė vieną lxl m ir 4 2xl m dydžio šurfus (*KPC PB*, f. 39, b. 1874). Permaišytame sluoksnyje rasti XVIII–XX a. radiniai. 2009 m. žvalgymus dujotiekio trasų vietose Darbininkų, Kalvių ir Kurklių gatvėse atliko G. Piličiauskas (*ATL 2009 metais*, 2010, p. 377–379). Po akmeniniu Darbininkų gatvės grindiniu jis rado kultūrinį sluoksnį su XVIII–XX a. radiniais. 2022 m. planuojamos rekonstruoti Darbininkų gatvės trasoje B. Lisauskaitė ištyrė 17 šurfų, kurių bendras plotas 43,5 m². Tyrimų metu rastas 0,2–2,2 m storio XIX–XXI a. kultūrinis sluoksnis su pavieniais XVII–XVIII a. radiniais. 2011 m. E. Butėno tyrimų metu (*LIIR*, f. 1, b. 9167) šurfe 27, tirtame ties Nuotekų ir Lelijų g. Sankryža, 1,1–1,2 m gylyje, fiksuotas 70–80 cm storio kultūrinio sluoksnio horizontas su XVII–XVIII a. radiniais. 2021 m. žvalgomuosius tyrimus Antakalnio g. 8, Gruodžio 17-osios g. 4, 6, Nuotekų g. 6, 7 ir Vilniaus g. 34 vykdė B. Lisauskaitė (*ATL 2021 metais*, 2022, p. 618). Gruodžio 17-osios g. 4, 6 ir Vilniaus g. 34 sklypuose rastas supiltinis ar permaišytas sluoksnis, suformuotas XIX a. viduryje–XXI a., su pavieniais atsitiktiniais keramikos fragmentais. Skvero, esančio Vilniaus ir Vytauto gatvių teritorijoje, archeologiniai tyrimai nevykdyti. Jo gretimybėje tyrimai vykdyti 2000 m. A. Žalnieriaus (*LIIR*, f. 1, b. 3537), 2004 m. R. Jarockio (*KPC PB*, f. 39, ap, 1, b. 1689), 2020 m. D. Ostrauskienės (*ATL 2020 metais*, 2021, p. 680). Tyrimų metu nagrinėjamos teritorijos artimoje aplinkoje fiksuotas XVII–XVIII a. ir vėlesnio laikotarpio kultūrinis sluoksnis su radiniais.

Darbininkų gatvėje 2023 m. įrengiamų paviršinio vandens surinkimo tinklų 148,6 m ilgio trasos su jos 4 trumpomis atšakomis atkar-

1 pav. Švininė plomba, atsitiktinis radinys. B. Lisauskaitės nuotr.

Fig. 1. A lead seal (a chance find).

0 1 cm

poje tarp 2022 m. tirtų šurfų 7 ir 16, 180 m² plote vykdyti žvalgymai. Tinklai kloti gatvės viduryje šalia jau esančių vandentiekio ir buitinės nuotekynės tinklų. Tyrimų metu rastas iki 1,8 m storio permaišytas ar supiltinis XIX–XXI a. kultūrinis sluoksnis su atsitiktiniais radiniais (1 pav.). Tik trasos 2 PR gale, prie Vytauto gatvės, 4,5 m atkarpos ŠR pakraštyje fiksuotas išlikusio iki 95 cm storio nesuardyto archeologinio sluoksnio fragmentas su pavieniais XVII a. keramikos fragmentais.

Skvero teritorijoje žvalgomųjų tyrimų metu ištirti 7 šurfai, kurių plotas 15,25 m² (2 pav.). Šurfe 1, 50 cm gylyje nuo esamo pėsčiųjų tako paviršiaus, rastas XIX a. II pusės pastato, tikėtina, pavaizduoto 1862 m. Ukmergės miesto tikrosios būklės plane, raudonų plytų sienos apardytas, įrengiant gretimo pastato priešgaisrinės apsaugos sistemą, fragmentas su akmeninės nuogrindos arba gatvės grindinio fragmentu. Dėl mažos tyrimų apimties ir suardymų pastato parametrai nenustatyti. Šurfe 2, 45 cm gylyje nuo paviršiaus, rastas iki 85 cm storio XVI –XVII a. kultūrinis sluoksnis su to laikotarpio radiniais. Išskirti bent 3 sluoksnio horizontai, mažai besiskiriantys savo chronologija. Viršutiniame sluoksnio horizonte rasti žaliai glazūruoti arba neglazūruoti sieniniai kokliai, dekoruoti ereliu (3 pav.).

Tikėtina, kad šurfo PR pakraštyje rastos sugriautos XVI a. pabaigos–XVII a. vidurio krosnies liekanos. Šurfo plote ištirta tik maža krosnies užimamo ploto dalis. Likusi didesnioji

0 5 cm

3 pav. Sieninio koklio fragmentai, dekoruoti ereliu, iš šurfo 2. B. Lisauskaitės nuotr.

Fig. 3. Fragments of a panel stove tile depicting an eagle found in test pit 2.

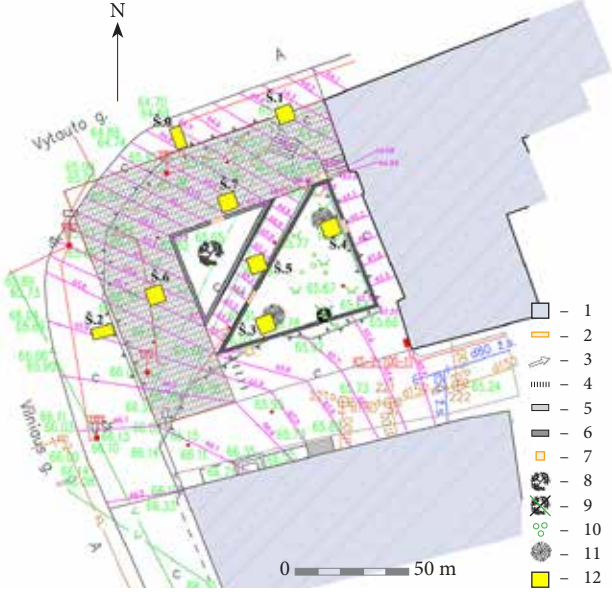

2 pav. Tyrimų situacinis planas: 1 – esami pastatai; 2 – projektuojami suoliukai; 3 – įvažiavimas į tvarkomą teritoriją; 4 – projektuojama dviračių stovų vieta; 5 – projektuojama atraminė sienutė; 6 – projektuojama pasvirusi atraminė sienutė; 7 – projektuojamos šiukšliadėžės; 8 – projektuojami medžiai; 9 – šalinami augalai; 10 – esami išsaugomi augalai; 11 – projektuojamos forsitijos; 12 – šurfų vieta. B. Lisauskaitės brėž.

Fig. 2. Area plan: 1 – present-day buildings; 2 – planned benches; 3 – site entrance; 4 – planned bicycle rack; 5 – planned retaining wall; 6 – planned angled retaining wall; 7 – planned rubbish bins; 8 – planned trees; 9 – plants to be removed; 10 – plants to be preserved; 11 – planned forsythias; 12 – test pits.

jos dalis, tikėtina, yra PR pusėje. Žemiau esančiame sluoksnio horizonte rasta dubeninių koklių, sieninio koklio, dekoruoto maureska, ir karnizinių koklių, dekoruotų augaliniu ir geometriniu ornamentu, glazūruotų ir neglazūruotų fragmentų. Be to, rastas vario lydinio žiedas su suvyta priekine dalimi, sunykęs Jono Kazimiero šilingas ir muškietos šratas. Apatiniame 1–1,3 m gylyje esančiame horizonte rasta molinių indų fragmentų ir skaldytų gyvūnų kaulų. Visus šiuos sluoksnio horizontus skaidė medžio anglies tarpsluoksniai. Sluoksnis greičiausiai susiformavo Ukmergė miesto gaisrų ir XVII a. vidurio karų metu. Šurfo 5 plote po permaišytu ar supiltiniu sluoksniu 1 m gylyje nuo paviršiaus prie šurfo PR pakraštyje rastas apardytas iki 40 cm pločio pastato akmeninio pamato fragmentas, jos apatinis klojinys. Gali būti, kad tai XIX a. I pusėje teritorijoje stovėjusių pastatų, užfiksuotų 1840 m. Ukmergės tikrosios būklės plane, pamatų liekanos. Šurfe 6 90 cm gylyje, o šurfe 7 1,1 m gylyje nuo pievos paviršiaus rasti XIX–XX a. viduryje teritorijoje stovėjusių pastatų patalpų grindų ar rūsių perdangų fragmentai, kurie nebuvo išardyti.

Po supiltiniais sluoksniais archeologinis sluoksnis išlikęs šalia Vilniaus gatvės ir gali būti išlikęs šalia Vytauto gatvės, t. y. šalia dabartinių ir kitados buvusių gatvės trasų. Be to, Vytauto gatvėje 35 cm gylyje nuo dabartinio tako paviršiaus yra išlikęs betoninis šaligatvis, įrengtas XX a. pradžioje. O skvero plote, kurį riboja atraminės sienelės, archeologinis sluoksnis sunaikintas XIX–XX a. II pusėje, kai buvo pastatyti mūriniai namai su rūsiais, o vėliau, kai jie buvo griaunami XX a. II pusėje.

Gruodžio 17-osios, Gružų, Lelijų, Nuotekų gatvėse 2023 m. žvalgomųjų tyrimų metu ištirta 14 šurfų, kurių bendras plotas 33,75 m^2.

Tyrimų metu **Nuotekų gatvėje** atkarpoje ištirtuose šurfuose 1–5 rastas 0,6–1,25 m storio

4 pav. Frizinio koklio fragmentas iš šurfo 7. B. Lisauskaitės nuotr.

Fig. 4. Fragments of a frieze stove tile from test pit 7.

kultūrinis sluoksnis, susiformavęs XX–XXI a., įrengiant gatvės sankasą ar klojant miesto komunikacijas. Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šurfuose 6, 7, tirtuose Nuotekų ir Lelijų gatvių sankirtoje po supiltiniais permaišytais 50–80 cm storio sluoksniais rasti sąnašiniai smėlio sluoksniai, teritorijoje atsiradę Šventosios upės pavasarinių potvynių metu, ir šurfe 6 95 cm gylyje nuo paviršiaus rastas greičiausiai statinio pamato, sudėto iš vidutinio dydžio akmenų be rišamosios medžiagos, fragmentas. Išlikusios konstrukcijos aukštis apie 65 cm ir plotis 1,2 m. Šurfo R dalyje apatinių akmenų lygyje rastas 3–5 cm storio nelygiai pasklidęs medžio anglies sluoksnelis ir po juo iki 5 cm storio molio sluoksnio fragmentai. Šurfe 7 1,1 m gylyje nuo paviršiaus rastas analogiškas molio sluoksnis, kurį iš viršaus nelygiai dengė medžio anglies sluoksnelis. Anglies sluoksnelyje rasti pavieniai XVII a. molinių indų, neglazūruoto karnizinio koklio, dekoruoto vynuogių kekės su gvazdikais ornamentu, fragmentas (4 pav.) ir vaikiškas molinis žaisliukas – švilpynė, imituojantis arkliuką. Tikėtina, šurfuose 6, 7 rasta statinio vidaus patalpos fragmentas su molinės aslos liekanomis. Norint pasakyti, kada medžio anglis atsirado ant aslos, reikia daugiau informacijos. Tyrimų metu rastos struktūros nebuvo išardytos.

Kituose Gruodžio 17-osios ir Lelijų gatvėse tirtuose šurfuose 8–12 rasti 0,8–1,6 m storio XX a. permaišyti arba supiltiniai sluoksniai. Šurfuose 13–15, tirtuose Gružų gatvės atkarpoje, po supiltiniais 40–90 cm storio sluoksniais

buvo nuo 35 iki 85 cm storio ne visai susiskaidžiusių vandeningų durpių sluoksnis.

Tyrimų metu surinkta medžiaga iš dalies patvirtino architekto A. Miškinio hipotezę dėl buvusio kelio nuo perkėlos, į R nuo dabartinės Vilniaus gatvės, vietos.

The Investigations in Ukmergė

In 2023, archaeological investigations were carried out in Ukmergė: on Darbininkų Street, where a new drainage network (148.6 m in length) was due to be installed; on the town's central square measuring 700 m² in size; on the SE side of the intersection of Vilniaus Street and Vytauto Street; and on Gruodžio 17-osios Street, Gružų Street, Lelijų Street, and Nuotekų Street, where new street lighting networks were being laid.

On Darbininkų Street, a mixed or backfilled cultural layer dating from the 19th–21st centuries was found, measuring up to 1.8 m in thickness and yielding isolated finds (Fig. 1). An undisturbed layer, up to 95 cm thick and yielding isolated 17th-century potsherds, was identified on the SE end of trench 2, along the NE edge, near Vytauto Street.

On the town's central square, 7 test pits were excavated, covering 15.25 m² in total (Fig. 2). Evidence of 19th- and 20th-century buildings was found in test pits 1, 6, and 7. In test pit 2, at a depth of 45 cm from the surface, a cultural layer measuring up to 85 cm in thickness was found, spanning the 16th–17th centuries, with finds typical of the period: clay vessels, panel stove tiles decorated with Moorish motifs and the image of an eagle, cornice stove tiles bearing geometric or plant motifs, a ring with a braided front side, a faded shilling of John II Casimir (1648–1668), and a lead musket ball.

Fifteen test pits were used to investigate sections of Gruodžio 17-osios Street, Gružų Street, Lelijų Street, and Nuotekų Street that fall within the boundaries of the Ukmergė Old Town (UK 17116). In total, the test pits covered an area of 33.75 m². Test pits 6 and 7, located at the intersection of Lelijų Street and Nuotekų Street, unveiled the partial foundations of a building with an earthen floor and 17th-century finds (Fig. 4).

VALKININKAI

Liudvikas Vasiliauskas

P. Buckaus gatvė 14

2023 m. birželio mėnesį Užuperkasio kaime (Varėnos r. Valkininkų sen.), Buckaus g. 14 esančiame sklype, atlikti žvalgomieji tyrinėjimai. Sklype planuojama vykdyti žemės judinimo darbus, siekiant pastatyti vieno buto gyvenamąjį namą ir įrengti inžinerinius tinklus. Sklypas patenka į Valkininkų miestelio istorinę dalį (UK 17118). Žvalgomųjų tyrimų metu ištirti 6 šurfai, iš viso 11,25 m² plotas.

2011 m. D. Kontrimas atliko žvalgomuosius tyrimus P. Buckaus g. Šurfe 35 40–45 cm gylyje atidengtas pilkos žemės sluoksnis su pavieniais XVII–XIX a. radiniais. 55–57 cm gylyje fiksuotas 4–8 cm storio juodos, degėsingos žemės sluoksnis, datuojamas XVII–XVIII a. Šiame sluoksnyje aptikta žiestų glazūruotų ir neglazūruotų puodų šukių bei geležinis peilis *(ATL 2011 metais*, 2012, p. 450).

Rašytiniuose šaltiniuose Valkininkų vietovė pirmą kartą paminėta XIV a. pabaigoje, 1418 m. žinomas karališkasis Valkininkų dvaras ir miestelis (Miškinis A. *Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės*, t. 2: *Rytų Lietuvos miestai ir miesteliai, knyga 1*, Vilnius, 2022, p. 240–242).